

І. О. Цюряк,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
І. В. Лук'янчук,
вчитель музичного мистецтва
(Житомирська загальноосвітня спеціалізована школа №16)

Сутність та жанрова основа сучасного музичного напрямлення «симфо-метал»

Актуальність проблеми. Початок ХХІ століття ознаменувався широкомасштабним розвитком різноманітних музичних напрямків: різкий зріст популярності джазу і блюзу, виникнення рок-н-ролу, експерименти японських і європейських шумових музикантів, поява хард-року та хеві-металу. Представники кожного окремого напрямку в своєму прагненні привернути до себе увагу шукали все більш нові і незвичайні художні засоби, починаючи від концертних і студійних експериментів західних колективів, та закінчуючи агресивними виступами представників напрямку Japanoise. Розвиток панк-року продемонстрував, що вроджений талант і віртуозне володіння інструментом не є обов'язковими даними для творчості. В результаті у людей, які бажали займатися музикою, розв'язалися руки, що призвело до появи великої кількості музичних колективів, кожен з яких прагнув привнести щось нове у вже сформовані стилі [5].

З середини 70-х років ХХ століття почав серйозно зміцнюватися стиль хеві-метал. Такі команди, як Accept, Motorhead, Judas Priest, Iron Maiden істотно розвинули за швидкістю й потужністю традиційний хард-рок і породили величезну кількість наслідувачів. У результаті цього вирости напрямки, які досі не знали аналогів за сміливістю та екстремальністю звучання. До цього всього додалось поєднання з симфонічними оркестрами та оперним співом, що сприяло виникненню нового синтезованого музичного стилю – симфо-метал, що наразі є дуже популярним у сучасній масовій музичній культурі та привертає увагу музикознавців-дослідників.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У мистецтвознавчій та музикознавчій літературі значне місце відведене вивченню проблем рок-музики, молодіжної культури, окремих субкультур, соціокультурних впливів тощо. Особливу значущість для розробки порушеної проблеми мають праці О. Козлова, І. Набока, О. Орлової, І. Хижняка, О. Феофанова та багатьох інших дослідників.

Аналіз історичних процесів, виявлення певних закономірностей розвитку молодіжної музики дають можливість оцінити культурологічну ситуацію. Історію рок-культури свого часу розглядали А. Байчоров, В. Бондаренко, Ю. Дроздов, Г. Забродін, О. Козлов, К. Мяло, О. Феофанов, та ін. Питанням становлення та розвитку вітчизняної молодіжної музики приділяли увагу Ю. Божко, О. Житинський, О. Запесоцький, М. Саркитов, І. Смирнов, А. Троїцький, та ін.

Нами з'ясовано, що одним із найвідоміших українських дослідників, який має більш повнішу інформацію про рок-музику, історію її виникнення і функціонування є Володимир Откидач. Він є автором унікального словника-енциклопедії рок-музики, яка охоплює всі галузі життя, причетні до становлення й творчості рок-музикантів. У його монографії «Рок-музика і світовий художній процес» увага спрямована на вивчення джерельної бази зарубіжних і вітчизняних фахівців, окреслені етапи становлення рок-музики в США, Великобританії, інших країнах Європи. Автор спирається на численні праці з історії та теорії питання, зокрема: «Джон Леннон» А. Дайняка, «Бітлз» Х. Девіса, «Легенды русского рока. История отечественной рок-музыки», «Бунтари и конформисты: рок-музыка Запада за 40 лет» О. Феофанова, «Парадоксы рок-музыки: мифы и реальность» І. Хижняка та ін. [4]. Вільно почуваючи себе серед різних джерел, автор намагається широко охопити рок-музику як явище, що має соціальну та художню природу, інколи впливає на такі сторони існування людини, які далекі від творчого життя.

Крім того, на сьогодні накопичено достатньо матеріалу, в якому досліджуються витoki, джерельна база рок-музики, деякі проблеми стосунків батьків і дітей під кутом зору молодіжної музики. Водночас, на нашу думку, необхідно повніше розкрити специфіку використання вокально-виконавських засобів у розвитку рок-музики, зокрема симфо-металу.

У зв'язку з цим, *метою* статті є визначення функціонування рок-музики, зокрема, симфо-металу, її особливості, естетичні уподобання та пріоритети у сучасних нових соціокультурних умовах.

Викладення основного матеріалу. Нами було проаналізовано теоретичне підґрунтя формування стилю «симфо-метал» у сучасній рок-культурі. Для того, щоб розібратися в сутності окресленої проблеми, необхідно спершу визначити основні поняття та історію розвитку рок-музики взагалі.

Першим ключовим поняттям стало розкриття сутності «рок-музики». Ми з'ясували, що це узагальнена назва низки напрямків популярної музики другої половини ХХ століття, що походять від рок-н-ролу та ритм-енд-блюзу. Термін *rock* очевидно є скороченням від *rock'n'roll* і дослівно перекладається як «хитати(ся); трясати(ся)». Також «роком» називають своєрідний спосіб життя деяких шанувальників рок-музики, що переріс у субкультуру [7].

З питання історії виникнення напрямлення симфо-метал нами помічено, що основними центрами розвитку рок-музики стала Західна Європа (особливо Великобританія) і США, внаслідок чого більшість текстів пісень написано англійською мовою. Проте, як правило, з деяким запізненням, національна рок-музика з'явилася практично у всіх країнах. Українська рок-музика виникла за часів СРСР наприкінці 1960-х років.

При визначенні приналежності того чи іншого напрямку до рок-культури, музикознавці користуються соціальними та музичними факторами, які подані нами у таблиці:

Фактори приналежності до рок-культури

Музичний фактор	Соціальний фактор
<p>- наявність групи, що складається з вокаліста, гітариста (як правило, що грає на електрогітарі), бас-гітариста і барабанщика, іноді також клавішника. В окремих випадках може бути саксофон, губна гармоніка, акордеон тощо.</p> <p>- одноманітний ритм з сильним бек-бітом, що підтримується барабанами, та електрогітарою (часто – з ефектом дісторшн). Сольні епізоди також виконуються на електрогітарі;</p> <p>- характерна риса – колективність – створення і виконання музики є нерозривним процесом;</p> <p>- віртуозна техніка виконання, зіграність, вміння передати «драйв» (Drive), особливе вокальне мистецтво, майстерність імпровізації, володіння формою, наявність особливого «блюзового відчуття» (Blues Feeling).</p>	<p>-вплив на соціокультурне життя (звернення суспільної уваги на соціальні проблеми);</p> <p>- обов’язкова зовнішня атрибутика (шкіряний одяг, неординарні зачіски і т.п.)</p>

Надалі ми проаналізували сучасний стан напрямлення «симфо-метал» у рок-культурі кінця XX-початку XXI століття. Визначено, що наприкінці 90-х–початку XXI століття з’явився цілий ряд груп, що розвивають лінію «оперного металу», такі, як: After Forever і Epica, сайд-проект вокалістки Theatre of Tragedy Лів Крістін Leaves’Eyes, Edenbridge, Tristania та інші. У музичному відношенні симфонічний метал багато позичив від особливостей раннього готичного металу, пауер-металу та оркестрової музики.

Відомо, що наразі побутують різні системи класифікації голосів (і вокалу, відповідно). Деякі з них враховують силу голосу, тобто те, як голосно співак може співати. Інші – наскільки рухливий, віртуозний, виразний голос співака. Треті включають немусичні характеристики, такі як

зовнішні дані, акторські здібності та ін. Найбільш часто використовується класифікація, що враховує діапазон голосу і стать співака [2]. Навіть керуючись тільки цими двома критеріями, можна сформувати декілька різновидів вокалу жіночого й чоловічого. У симфо-металі найчастіше використовують жіноче мецо-сопрано з чоловічим гроулінгом, а також горловий хрипкий чоловічий фальцет та жіночий оперний вокал. На піку свого розвитку в ньому використовувався класичний чистий вокал разом з екстремальними видами – скрім, гуттурал, грантинг та ін.

Виходячи з того, що симфо-метал дуже неоднозначний стиль, так як чітких рамок він не має, по мірі розвитку й експериментів, він почав набирати популярність у всьому світі, впливаючи на інші напрямки рок-музики. Головним чином, це відбулося за рахунок висування на передній план музичного сприйняття клавішних інструментів. І як наслідок, від нього відокремився так званий «неокласичний метал». Основним принципом жанру неокласичного металу є відтворення фрагментів класичної музики у форматі року або метала. Цей стиль властивий в основному сольним гітаристам-віртуозам, що наслідують гармонію і манеру класичних композиторів, таких як Йоганн Себастьян Бах, Нікколо Паганіні та ін. [1,31].

Незважаючи на технологічну обумовленість формування, рок-музика стала спадкоємцем масових музичних жанрів так званого «третього шару» європейської музичної культури. Ці зв'язки справили на неї значний вплив. Проте, в процесі розвитку ряду рок-стилів також виявилися багатосторонні зв'язки з традиціями інших шарів музичної культури минулого та сьогодення.

Однак, типи і результати цього поєднання з класичною музичною традицією минулого і сучасного дуже різняться в практиці різних стилів року. Так, музиканти, які пропагують напрямки прогресивного року (Progressive Rock, Art-rock) вдаються до тем, мови, інструментів та виконавських традицій музичної класики, хоча для них вкрай рідкими є

виконавські контакти з камерними ансамблями або симфонічними оркестрами. Результати таких спільних виступів виявлялися неординарними і неоднозначними і, як правило, не приводили до формуванню стилістичної цілісності.

Основним доказом популярності жанру симфо-метал початку ХХІ століття стала кількість концертів представників цього жанру та створення нових груп. Щодо першого, то за останні роки навіть на теренах України побували такі гурти як Nightwish та Apocalyptica.

Висновок. Таким чином, симфо-метал – один із напрямів рок-музики, який відрізняється від інших за рахунок використання класичної оркестрової музики. Виконавцями вище вказаного стилю у своїй творчості часто застосовуються симфонічні музичні інструменти, жіночий вокал і хоровий спів. Зазначено, що це один із самих мелодійних жанрів рок-музики, який зміг гармонійно поєднати метал і класичну оркестрову музику. У композиціях часто використовуються інструменти симфонічного оркестру або їх імітації за допомогою синтезатора.

До особливостей використання вокально-виконавських засобів у розвитку симфо-метал ми відносимо поєднання соло жіночого вокалу, близького до академічного, найчастіше меццо-сопрано. Іноді, для бек-вокалу залучається чоловічий вокал, наприклад в дуетних композиціях. Гурти симфо-металу з солістами-чоловіками розглядають зазвичай як симфонічний пауер-метал.

Доказами популярності вище зазначеного напрямку стало збільшення кількості концертних виступів представників симфо-металу, поява нових груп і збагачення числа супроводу-синтезу з симфонічними оркестрами іменитих гуртів, які грають метал в інших стилях (Metallica, Scorpions, Manowar).

Перспективи подальших розвідок. Стаття не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Подальших досліджень потребує вивчення основних

підвидів стилю, а саме симфо-пауер-метал і симфо-блек-метал та їх адаптації у соціокультурному вимірі. Це необхідно для того, щоб зрозуміти та охарактеризувати сучасний розвиток мистецької, політичної, соціальної та інших сфер життя, для зібрання інформації та прогнозування, передбачення загальносуспільних настроїв та ставлення громадськості до виникнення нових жанрів рок-музики ХХІ століття.

Список використаної літератури

1. Васильєва Л. Л. Про мовні аналогії з Й. С. Бахом сучасного хеві-металу (на прикладі творчості гурту «(Metallica)». *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Сер. Мистецтвознавство*. 2000. Вип. 6. С. 3–35.
2. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва : підручник. Київ; НМАУ, 1997. 320 с.
3. Житинский А. Н. Путешествие рок-дилетанта : муз. Роман. СПб. : Амфора, 2006. 486 с.
4. Откидач В. М. Рок-музика і світовий художній процес : монографія. Харків: ХДАК, 2005. 293 с.
5. Васильєва Л. Л. Рок-музика як фактор розвитку культури другої половини ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : 17.00.01. Київ, 2004. 19 с.
6. Симфонічний метал: URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Симфонік_метал (дата звернення 17.02.2020).
7. Шенкер Рудольф «Scorpions». Rock your life. Москва.: изд-во: Эксмо, 2011. 320 с. URL: <https://www.labyrinth.ru/books/275511/> (дата звернення 18.02.2020).